

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 2 april 2020

Mål nr

Ö 2232-19

PARTER

Klagande

Idre Fjällrestauranger AB, 556559-5302

Box 123

330 27 Hestra

Ombud: Advokat UH

Ombud: Advokat JO

Motpart

Stiftelsen Idre Fjäll, 884400-5960

Box 202

790 91 Idre

Ombud: Advokat UR

SAKEN

Edition

Dok.Id 172669

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax -	08:45–12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15–15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstادمstolen.se	

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2019-03-29 i mål Ö 10086-18

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen förklarar att edition kan avse ett tillhandahållande i elektronisk form av elektroniskt lagrad information.

Högsta domstolen avslår överklagandet. Hovrättens avgörande står därmed fast, med tillägget att Idre Fjällrestauranger AB ska uppfylla editionsföreläggandet i Mora tingsrätts beslut inom två veckor från Högsta domstolens beslut.

Idre Fjällrestauranger AB ska ersätta Stiftelsen Idre Fjäll för rättegångskostnad i Högsta domstolen med 82 500 kr avseende ombudsarvode jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för detta beslut.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Idre Fjällrestauranger AB har yrkat att Stiftelsen Idre Fjälls editionsyrkande ska avslås. Bolaget har vidare yrkat att Högsta domstolen ska befria det från skyldigheten att ersätta stiftelsens rättegångskostnad i hovrätten samt förplikta stiftelsen att ersätta bolagets rättegångskostnad där.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

SKÄL

Bakgrund

1. Mellan Idre Fjällrestauranger AB och Stiftelsen Idre Fjäll pågår vid Mora tingsrätt en tvist om skadestånd med anledning av att stiftelsen sagt upp ett hyresavtal med bolaget.
2. I oktober 2018 beslutade tingsrätten att förelägga Idre Fjällrestauranger vid vite om 50 000 kr att inom två veckor från det att bolaget fått del av beslutet tillhandahålla bolagets bokföring för räkenskapsåren 2010/11–2015/16 genom att till tingsrätten inge SIE4-filer för räkenskapsåren, kopierade på ett USB-minne. Hovrätten har fastställt tingsrättens beslut.

Frågan i Högsta domstolen

3. Med utgångspunkt i hovrättens bedömning att förutsättningarna för editionsföreläggande enligt 38 kap. 2 och 4 §§ rättegångsbalken i övrigt är uppfyllda har Högsta domstolen meddelat prövningstillstånd i frågan om elektroniskt lagrad information – i elektronisk form – kan vara föremål för edition och, i så fall, om ett editionsföreläggande ska förenas med vite.

Rättsliga utgångspunkter

Skriftliga bevis

4. Bestämmelserna om skriftliga bevis finns i 38 kap. rättegångsbalken. I 1949 års kommentar till rättegångsbalken angavs att ett skriftligt bevis utgörs av en handling som i skrift (språkliga tecken, siffror) uttrycker ett tankeinhåll och som med avseende på det innehållet åberopas som bevis i rättegång (se Natanael Gärde, Nya rättegångsbalken, 1949, s. 526). Med ett skriftligt bevis avses således skriftens innebörd, dvs. det intellektuella innehållet (se Per Olof Ekelöf m.fl., Rättegång IV, 7 uppl. 2009, s. 256).

Edition

5. Enligt 2 § första stycket är huvudregeln att den som innehar en skriftlig handling som kan antas ha betydelse som bevis är skyldig att förete den.
6. I 2 § andra stycket finns det regler till skydd för bl.a. förtroligheten mellan närstående och för den tystnadsplikt som gäller för vissa yrkesgrupper. Av tredje stycket följer att ett editionsföreläggande inte kan meddelas beträffande minnesanteckningar eller andra sådana uppteckningar som är avsedda uteslutande för personligt bruk, om det inte finns synnerlig anledning att handlingen företes.
7. Editionsplikten är avsedd att vara av samma omfattning som skyldigheten för en part eller ett vittne att lämna muntliga uppgifter om handlingens innehåll (jfr NJA II 1943 s. 498). Plikten syftar till att den som är i behov av en skriftlig handling som bevis ska få tillgång till handlingen. Ytterst handlar det om att säkerställa att den enskilde ska kunna komma till sin rätt.
8. Om någon är skyldig att förete en skriftlig handling som bevis får rätten förelägga honom eller henne att förete handlingen (4 §). Rätten ska i editionsföreläggandet ange var och hur handlingen ska tillhandahållas och kan förena föreläggandet med vite. Om det anses lämpligare kan rätten förordna att handlingen ska tillhandahållas genom Kronofogdemyndighetens försorg (5 §).
9. Det förhållandet att uppgifter är elektroniskt lagrade hindrar inte att utskrifter avseende uppgifterna görs till föremål för edition. Ett visst arbete med att ta fram begärd information utgör inte skäl mot edition. En intresseavvägning mellan informationens relevans och motpartens intresse av att inte lämna ut den ska göras. (Se ”Loggfilerna” NJA 1998 s. 829.)

10. Frågan om edition och elektroniskt lagrad information har diskuterats i den juridiska litteraturen. En vanligt förekommande uppfattning är att bestämmelserna i 38 kap. rättegångsbalken bör kunna inrymma en tolkning av innebörden att en part eller annan kan föreläggas att förete elektroniskt lagrad information i elektronisk form. Den informationsbehövande parten bör då i princip få del av informationen på samma villkor som innehavaren av informationen. Det framhålls att ett tillhandahållande i elektronisk form kräver ställningstaganden till ett antal nya frågor, bl.a. vilket format som ska användas och hur man ska se på den överskottsinformation, t.ex. metadata (data om data), som kan finnas i den elektroniskt lagrade informationen. (Se bl.a. Lars Heuman, Editions förelägganden avseende ADB-baserad information och proportionalitetsgrundsatsen, i JT 1999–2000, s. 152 ff., Lars Perhard, Något om elektronisk edition i tvistemål och skiljeförfarande, i JT 2007–08, s. 397 f. samt Peter Westberg, Anskaffning av bevisning i dispositiva tvistemål, 2010, s. 408 f. och s. 450 ff.).

Edition kan innebära ett företeende i elektronisk form

11. Enligt ordalydelsen i bestämmelserna i 38 kap. rättegångsbalken omfattar editionsplikten endast skriftliga handlingar. Frågan är hur bestämmelserna förhåller sig till information som är lagrad elektroniskt och som alltså kan företes i andra framställningsformer än utskrifter på papper.

12. Det har i rättsfallet ”Loggfilerna” slagits fast att ett editionsföreläggande kan avse uppgifter som är lagrade elektroniskt. Rättsfallet kan inte anses innefatta något ställningstagande i frågan om det också är möjligt att besluta om ett editionsföreläggande som går ut på att information ska tillhandahållas i elektronisk form, då det inte hade begärts av editionssökanden.

13. När editionsplikten kom till på 1940-talet fanns det inte någon anledning att överväga möjligheten av andra slag av informationsbärare än skriftliga

handlingar. Skriftliga handlingar i traditionell mening har numera i stor utsträckning ersatts av elektroniskt lagrade handlingar. Vidare finns uppgifter som är lagrade i annan form än vad som i allmänhet uppfattas som en handling och som kan ha betydelse som bevis. Som Högsta domstolen utgick från i ”Loggfilerna” omfattar bestämmelserna om edition även elektroniskt lagrade handlingar och uppgifter (i det fallet rådata i form av statusloggar).

14. Mot den nu angivna bakgrunden bör det i ett beslut om edition som avser elektroniskt lagrade handlingar och uppgifter kunna föreskrivas att de ska tillhandahållas i elektronisk form.

15. Rättegångsbalken gör en åtskillnad mellan skriftliga handlingar som på grund av sitt innehåll har betydelse som bevis och handlingar som har betydelse som bevis på annat sätt. I det senare fallet kan handlingen bli föremål för syn enligt bestämmelserna i 39 kap. Även beträffande elektroniskt lagrade handlingar och uppgifter kan rättegångsbalkens åtskillnad behöva göras.

16. När det är fråga om edition genom tillhandahållande av handlingar eller uppgifter i elektronisk form bör det särskilt uppmärksammas att materialet i andra avseenden än som gäller för pappershandlingar kan innehålla skyddsvärd information vid sidan av det som är av intresse för editionssökanden. Det kan avse uppgifter i s.k. metadata om vem som har upprättat eller ändrat ett dokument eller vem som har tagit del av dokumentet. I många fall går det att dölja eller ta bort sådan information. Om det inte är möjligt får det prövas – inom ramen för den avvägning mellan bevisningens relevans och motpartens intresse av att uppgifterna inte kommer till någon utomståendes kännedom – om edition ändå kan ske. Prövningen kan också leda till att det som efterfrågas ska tillhandahållas i pappersform.

17. Det ligger inom ramen för rättens ställningstagande till var och hur editionsplikten ska fullgöras att bedöma i vilken form elektronisk information ska lämnas, bl.a. på vilket medium och i vilket format. Som utgångspunkt bör

ett tillhandahållande ske i det format som innehavaren själv lagrar informationen i. Ett tillhandahållande bör också kunna ske i ett format som är vedertaget för lagring, användning eller överföring av information av det slag som det är fråga om. Att det krävs ett visst arbete av innehavaren av informationen att ta fram den och överföra den på ett lämpligt medium och ett lämpligt format utgör inte ett hinder mot edition (jfr p. 9).

18. Den i prövningstillståndet ställda frågan ska alltså besvaras på det sättet att edition kan avse ett tillhandahållande i elektronisk form av elektroniskt lagrad information.

Bedömningen i detta fall

19. Högsta domstolens prövning ska göras med utgångspunkt i hovrättens bedömning att förutsättningarna för editionsföreläggande enligt 38 kap. 2 och 4 §§ rättegångsbalken i övrigt är uppfyllda. Det domstolen nu ska pröva är därmed om bolaget är skyldigt att tillhandahålla den begärda bokföringen i elektronisk form och om det ska ske genom att SIE4-filer för aktuella räkenskapsår ges in till tingsrätten.

20. Stiftelsen har anfört att filformatet SIE4 har betydelse på det sättet att det förenklar överföringen och analysen av den stora mängd data som editionen avser.

21. Bolaget har invänt bl.a. att den efterfrågade informationen inte finns i dessa filer, att SIE4-filerna gör det möjligt att skapa ny information och laborera med bokföringen samt att ett tillhandahållande av information i elektronisk form inte bör kunna föreläggas utan ett klart stöd i lag.

22. Av utredningen framgår att SIE är en vedertagen filstandard för överföring av redovisningsdata mellan olika redovisnings-, deklarations- och analysprogram. Standarden finns i fyra varianter för olika ändamål där SIE4

innehåller en komplett redovisning för ett räkenskapsår och inkluderar alla transaktioner under året.

23. Det framgår också av utredningen att bolaget vid behov använder SIE4-filer för att överföra data mellan olika program.

24. Av det som anförts ovan följer att bolaget kan åläggas att tillhandahålla den information som begäran om edition avser i elektronisk form. Bolaget har inte anført några skäl som gör att det inte bör ske (p. 16). Det bolaget har anført utgör inte heller skäl emot att den ska tillhandahållas i filformatet SIE4.

25. Som domstolarna funnit bör föreläggandet förenas med ett skäligt vite. Bolaget bör uppfylla editionsföreläggandet på det sätt som anges i Mora tingsrätts beslut. Det bör ske inom två veckor från Högsta domstolens beslut.

26. Det sagda innebär att överklagandet ska avslås och att hovrättens avgörande står fast, med det nu angivna tillägget.

27. Bolaget ska ersätta stiftelsen för dess rättegångskostnad i Högsta domstolen med yrkat belopp.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Kerstin Calissendorff, Agneta Bäcklund, Dag Mattsson, Cecilia Renfors (referent) och Johan Danelius
Föredragande justitiesekreterare: Evelina Säfwe